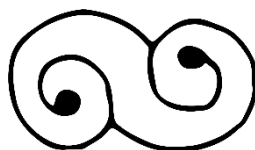


Lærerveiledning/ lærarrettleiing

Lær mer om skikkene som har smeltet sammen til dagens Lucia-feiring 13. desember.



Bokmål

Intro om forskeren

Liv Helene Willumsen ble født i 1948 i Bø i Vesterålen og er en anerkjent norsk historiker og litteraturviter. Hun har hatt en lysende akademisk karriere, og har vært tilknyttet Institutt for arkeologi, historie, religionsvitenskap og teologi ved Universitetet i Tromsø fra 2009. I 2012 ble hun utnevnt til professor. I 2018 ble hun professor emerita. Hun har også vært lærer i grunnskolen.



Hennes arbeid

Willumsens akademiske prestasjoner er imponerende. Hun har tatt to doktorgrader; en Ph.D. i historie og en Dr.philos. i litteraturvitenskap.

Hennes ekspertise er om trolldomsprosessene i Finnmark og Skottland, med et spesielt fokus på kvinnehistorie. I tillegg har hun utført omfattende forskning på Regine Normanns liv og forfatterskap. I anerkjennelse av hennes fantastiske arbeid, ble hun i 2019 tildelt Kongens fortjenstmedalje. Medaljen gis som anerkjennelse for betydelig bidrag til samfunnet innen felt som kunst, kultur, vitenskap, næringsliv og humanitært arbeid.

Willumsen har bidratt enormt til offentlig forståelse av trolldomsprosessene. Hun har skrevet individuelle minnetekster for de 91 personene som ble dømt for trolldom i Finnmark. De er nå hedret på heksemonumentet Steilneset minnested i Vardø. Hennes forskning på de originale rettsreferatene fra trolldomsprosessene i Finnmark dannet grunnlaget for de personlige tavlene på dette minnestedet. Videre har hun publisert flere verker om sine funn.

Willumsens forskning understreker hvor viktig disse historiske hendelsene er i forhold til dagens samfunn. De holdningene som var aktive under trolldomsprosessene kan fortsatt observeres i dag, hvor mennesker (ofte kvinner) fortsatt blir anklaget for trolldom.

Proessen med å dømme en som utøvet trolldom

I de gamle rettsprotokollene, som er bevart den dag i dag, finner vi detaljerte beskrivelser av hvordan dømte personer ble anklaget for trolldom, ofte omtalt som "trollkvinner og menn". Disse beskrivelsene tar oss med fra det øyeblikket den anklagede ble ført inn i rettssalen, til dommen ble avsagt. De fleste sakene endte med en skjebnesvanger dom: "Til ild og bål", noe som innebar at den anklagede skulle brennes levende.



Hvem ble beskyldt for å drive med trolldom?

På 1600-tallet var både vanlige folk og de lærde overbevist om at trolldom var mulig, og at noen hadde evnen til å utøve slike mørke kunster. Dette var nye, lærde ideer med opprinnelse i Sveits som spredte seg over hele Europa i perioden 1450-1750. Dette var hele perioden trolldomsprosessene fant sted.

Trolldomssaker var unike fordi det ikke fantes fysiske bevis som ved mord, hvor man hadde et lik, eller ved tyveri, hvor man hadde tyvegods. I trolldomssaker var det eneste "bevist" en tilståelse fra den anklagede selv. Disse tilståelsene, ofte avsagt under tortur eller annet press, var fylt med urealistiske påstander: Den anklagede innrømmet å ha inngått en pakt med djevelen, å ha fått overnaturlige krefter, å ha deltatt på møter med andre trollfolk, og å ha utført skadelige handlinger mot mennesker, dyr og lokalsamfunn.

Det spørsmålet Liv Helene Willumsen spurte seg selv når hun leste disse tilståelsene var «Hvordan kunne en anklaget kvinne avlegge en slik tilståelse når hun visste at dette ville føre henne rett på bålet?» Dette spørsmålet er vanskelig, og det har vært Willumsens ledetråd i den forskning hun har utført i mer enn 40 år.



Når det gjelder de resultatene hun har kommet fram til, er det overraskende at trolldomssakene i Finnmark, langt nord i Europa, er så sterkt påvirket av nye, lærde ideer om trolldom, der djevelen er midtpunktet fra Europa. Vi ser det samme innholdet i tilståelser i trolldomssaker i Finnmark som man ser i andre europeiske land i hele midtperioden, 1620-1663.

Men i tillegg ser vi de gamle, tradisjonelle ideene om trolldom i rettsprotokollene fra Finnmark i de to første tiårene av 1600-tallet og på slutten av 1600-tallet. Denne forståelsen av trolldom gikk ut på at enkeltpersoner hadde makt til å utøve trolldom fra begynnelsen av sitt liv, at de kunne kaste trolldom over mennesker og dyr med sykdom og død som resultat. Ofte ble denne typen trolldomsutøvelse koblet til den samiske befolkning. Dette betyr at under trolldomsprosessene i Finnmark, var tilståelsene i trolldomssaker tidlig og sent i hundreåret preget av en gammel, tradisjonell forståelse av trolldom, mens midtperioden var preget av europeisk tankegods.

Det som ikke var overraskende, var at kvinner var i absolutt flertall både blant de anklagede og henrettede, akkurat som i resten av Europa.

Liv Helene Willumsen sin forskning på trolldomsprosesser har bidratt til å løfte inn i det offentlige rom en del av historien som er vond og vanskelig, men som ikke skal skjules. Det er viktig at historiske hendelser som ikke har seierherrer, bare ofre, også blir synlig i samfunnet og innlemmes som en del av historien som vi er en del av. Sammen med andre aktører har Liv Helene Willumsen fått laget Steilneset minnested, i Vardø i Finnmark, for disse ofrene. Gjennom å skrive tekster til minnetavler for hver enkelt som mistet livet under trolldomsprosessene, har Willumsen bidratt til å gi oppreisning til uskyldige mennesker som ble anklaget for trolldom.

Liv Helene har vist at de som ble henrettet under trolldomsprosessene, var vanlige mennesker som levde i Finnmark og som gikk rundt på veiene der, mennesker som hadde sin daglige gjerning i de små fiskeværerne. De var kvinner og menn med navn, ikke et nummer i en rekke.

Men Willumsens viktigste mål med sin forskning har vært å vise at de mekanismene vi så under trolldomsprosessene i Finnmark, også er til stede i vår verden i dag.

Kvinner blir fremdeles anklaget for trolldom i Afrika og i India. Tortur brukes fortsatt i mange deler av verden for å presse fram tilståelser fra mistenkte personer. Noen ganger har personer med mye makt sterke ideer som kan føre til at de gjør urett mot andre, og noen ganger kan det til og med ende med at uskyldige mennesker blir skadet, spesielt kvinner.

Det som skjedde med kvinner anklaget for trolldom på 1600-tallet, hvor de kunne bli dømt til døden, ligner på urett som fortsatt skjer i deler av verden i dag. Dette viser oss at Steilneset minnested er mer enn et sted som minner oss om det som skjedde for 400 år siden – det minner oss også på å kjempe mot urett og vold i vår egen tid. Minnestedet er et varsko om hva vi ikke skal godta. Det er et symbol på hva som ikke skal tåles. En forbindelse knyttes mellom Steilneset minnested og en omfattende global problematikk: Overgrep mot kvinner og vold mot kvinner. Derfor er Steilneset minnested et aktuelt og meningsfullt sted i dagens verden.

[Steilneset minnested](#)

I forbindelse med dette minnested over dem som mistet livet under trolldomsprosessene på 1600-tallet, har Liv Helene Willumsen vært med på å lage et undervisningsopplegg til elever som kommer på besøk.

Klasser kommer til Vardø sammen med sin lærer og er med på flere aktiviteter. Blant annet går hver elev alene gjennom minnestedets to bygninger: Først går eleven gjennom en lang korridor med 91 minnetavler. Willumsen har skrevet en personlig minnetavle for hver person som mistet livet i trolldomsjakten. Så går eleven gjennom en glasspaviljong. Her befinner det seg en stol med en flamme i sentrum av setet. Dette skal minne om hvordan de dømte ble dømt til døden på et bål. I taket er det montert syv store runde speil. Flammen blir reflektert i speilene og gir en dramatisk effekt.

Turen gjennom disse rommene gir hver enkelt elev en mulighet til å reflektere over disse grusomme rettsakene i eldre tider og trekke paralleller til dagens situasjon for mange mennesker som anklages for handlinger uten lov og rett.



Post 1



Hva er dette?

R kanelboller

L lussekatter

S rosinboller

Post 1



Hva er dette?

R kanelboller

L lussekatter

S rosinboller

Post 1



Hva er dette?

R kanelboller

L lussekatter

S rosinboller

Post 2



Av Claudia Gründer – Claudia Gründer, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3221537>

Hvilken dato er dette bildet tatt?

U 13. desember

R 14. desember

O 16. desember

Post 3

a

i

L

c

u

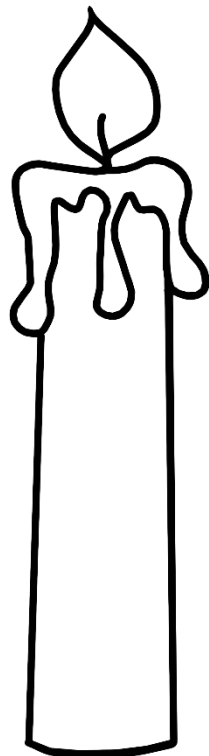
Hvor mange vokaler er det her ?

S 2 stykk

C 3 stykk

T 4 stykk

Post 4



Hva heter dette på engelsk?

I candle

D dandle

O handle

Post 5

$$4 + 5 + 4 = ?$$

Hva blir dette?

Y 11

R 12

A 13

Post 6



Hva heter skikkelsen?

E heks

T Lussi

S Lucia

Post 7



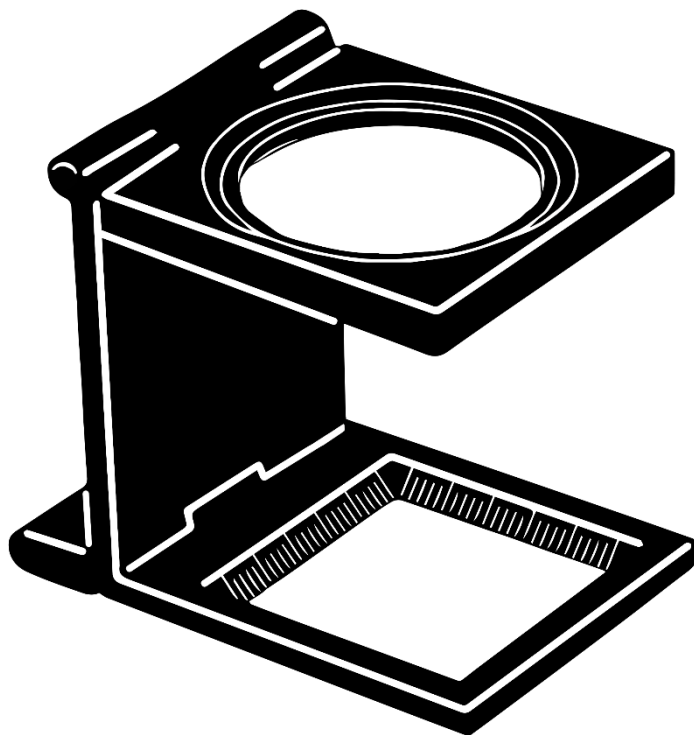
Hvilken farge har Lucia på belte sitt?

T gul

B blå

O rød

Post 8



Hva heter dette?

G lupe

R forstørrelsesglass

M kikkert

Fasit

Post 1- L

Post 2- U

Post 3- C

Post 4- I

Post 5- A

Post 6- T

Post 7- O

Post 8- G

Oppgaver til leseteksten om trolldomsforskeren

1) I hvilken del av Norge er Liv Helene vokst opp?

Liv Helene er vokst opp i Nord-Norge. Hun bodde i Bø.

2) I teksten nevnes det ulike utstyr Liv Helene har brukt for å forske. Skriv opp de du finner. Sammenlign svaret ditt med en læringsvenn.

Liv Helene trenger flere ting for å forske. Av utstyr er det særlig gamle rettsprotokoller, luper, forstørrelsesglass, stativ til bøker, hansker, pc, penn og notatbøker hun bruker. Hun trenger også bil for å komme seg til arkivene hvor protokollene er oppbevart. I enkelte saker har hun brukt fly for å komme seg forskningsmateriell.

3) Hva er spesielt med skriften i bøkene Liv Helene har forsket på?

Skriften i bøkene hun har forsket på er skrevet med blekk og fjærpenn. I tillegg er det brukt gotisk håndskrift.

4) Hva tror du er grunnen til at disse gamle bøkene blir oppbevart i rom med spesiell luft og lys?

Disse bøkene er så gamle at de må oppbevares slik at ikke papiret smuldrer opp eller at skriften og blekket blir ødelagt og blir borte.

5)) Fra hvilket år er rettsprotokollen du ser i teksten?

Rettsprotokoll det er bilde av i teksten er fra år 1620-1627

6) Finn og skriv ned minst 5 nøkkelord fra teksten

Disse nøkkelordene kan f.eks. brukes; barndom, oppstart, trolldom, rettsak, utstyr, lærdom

7) Skriv et kort sammendrag av teksten hvor du bruker nøkkelordene du har valgt ut.

8) Hva er det Liv Helene har forsket på?

Liv Helene har forsket på hvordan rettsaken mot folk som ble anklaget for å drive med trolldom ble gjennomført og hvordan disse folkene ble tvunget til å tilstå.

9) Hva tenker du vi kan lære av arbeidet til Liv Helene?

Vi kan lære at det er viktig med bevis for å kunne dømme noen. Vi kan lære at de i gamle dager hadde fryktelige måter å straffe folk på. Vi kan lære at det dessverre fortsatt er folk som blir dømt og drept for anklager det ikke finnes bevis for at de har gjort.

10) Selv om Liv Helene jobber svært raskt, tok hennes forskning 43 år. Hva tror du er grunnen til at hun måtte bruke så lang tid.

Hennes forskning tok så lang tid for hun måtte lese fryktelig mange protokoller både i Norge og i utlandet skrevet med en håndskrift som er veldig vanskelig å lese. Hun måtte oversette alle tekstene til normale bokstaver. I tillegg måtte hun dobbeltsjekke med andre bøker og andre nedtegnelser for å sjekke ut at det hun fant faktisk stemte. Når man forsker er det viktig at man finner samme svaret flere steder. I tillegg hadde Liv Helene en annen jobb på Universitet som hun også måtte gjøre samtidig med at hun forsket.

FASIT

Hva forsket Liv Helene på?

Liv Helene forsket på de menneskene som ble beskyldt for å drive med trolldom i Finnmark og Scotland.

Hvor satt forsket Liv Helene og forsket?

Liv Helene satt på museer og i magasinene på bibliotek og leste gamle rettsbøker. Disse bøkene må være i spesielle rom for å ikke bli ødelagt av lys, luft og fuktighet.

Trolldomsforskning

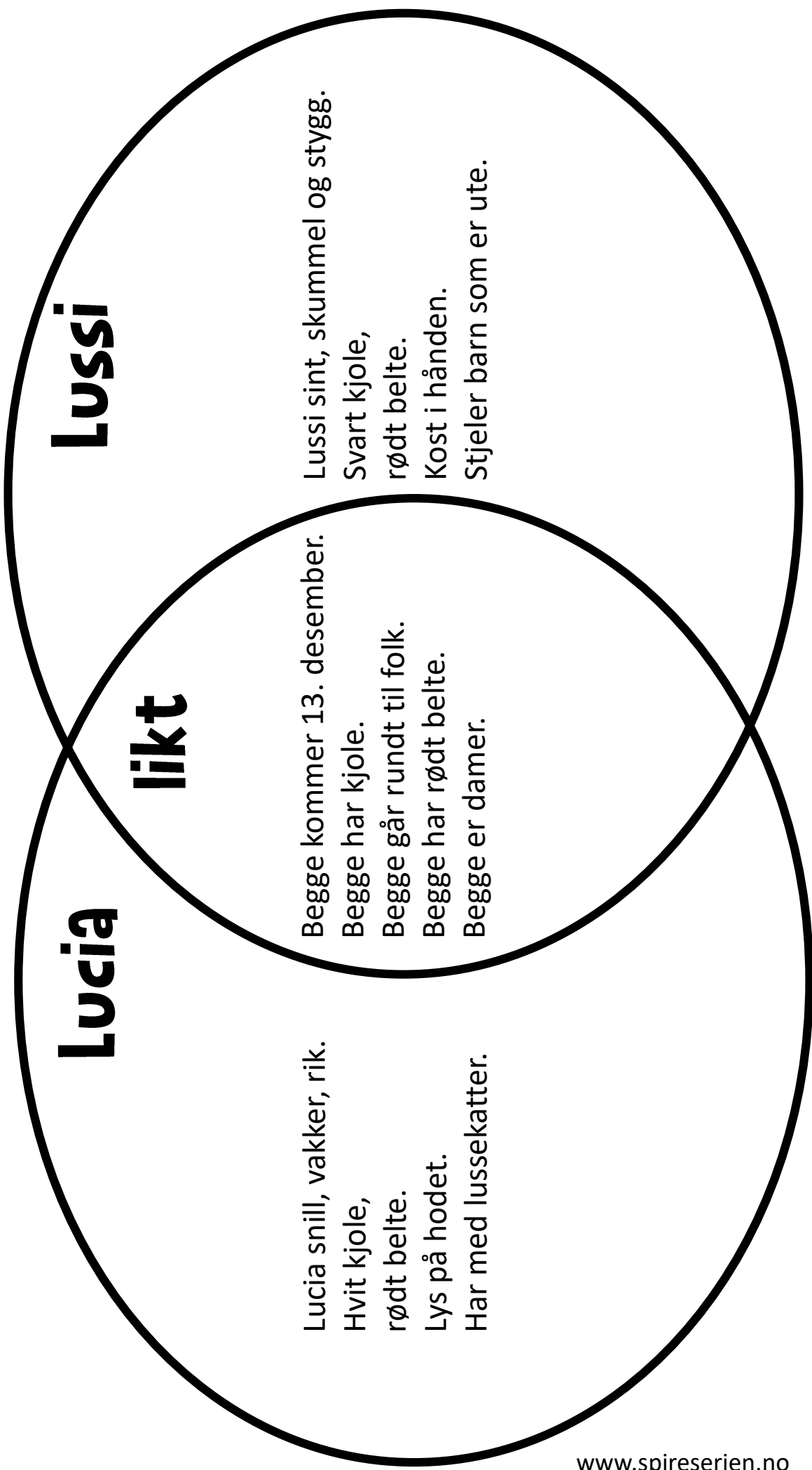
Hva slags utstyr trengte Liv Helene for å forske?

Liv Helene trengte en del utstyr for å forske. Hun brukte lupen og forstørrelsesglass når hun leste de gamle gotiske bokstavene. Hun måtte også ha på seg hansker når hun bladde i bøkene. Ellers har hun bøkene stående i spesielle stativ når hun leste i dem. I tillegg trengte hun PC og kladdebøker hun tok notater i.

Hva fant Liv Helene ut med sin forskning?

Liv Helene fant ut med sin forskning av 91 personer ble urettferdig beskyldt for å drive med trolldom i Finnmark. De ble alle drept ved å brenne på et bål. Liv Helene har også funnet ut at disse personene ble torturert for å komme med en tilståelse. Tilståelsene ble ofte laget som en fortelling. Alle sakene er nøyaktig skrevet ned i rettsbøker.

Sammenlign Lucia og Lussi



Oppgaver til lesetekst om vintersolverv

Oppgaver

1) Hvilken kalender bruker vi i Norge?

Vi bruker den gregorianske kalenderen

2) Hva trodde folk i gamle dager kunne skje om natten den 13. desember?

De trodde først at Lussi kom og sjekket om folk hadde gjort klart alt arbeidet til jul. Noen trodde også at Lussi tok med seg barn som var utendørs om kvelden den 13. desember.

De trodde også at dyr kunne snakke denne natten. Noen trodde også at de kunne drømme denne natten om hvem de skulle bli gift med.

Senere skiftet skikken seg og de begynte å feire Lucia istedenfor.

3) Hvorfor tror du foreldrene til Liv Helene fortalte henne en skummel historie?

På denne tiden var dette helt vanlig og noe alle gjorde. De trodde kanskje på dette, og for sikkerhetsskyld fortalte de historiene videre i generasjoner. Kanskje det også var en måte å få barna inn om kvelden også!

4) Klipp ut spøkelse og heng den i taket.



Oppgaver

1) Hva var grunnen til at Lucia delte ut mat til fattige?

Lucia delte ut mat til fattige og de som satt i fengselet av takknemlighet til Gud for at hennes mor ble frisk.

2) Hvorfor ble Lucia straffet?

Lucia ble straffet av keiseren fordi hun var kristen og trosset hans bestemmelser.

3) Hvorfor kalles Lucia for Sankta Lucia?

Lucia blir kalt Sankta Lucia fordi den katolske kirken gjorde henne til en helgen for hennes arbeid og mot. En som er helgen for dette ekstra tilnavnet -sankt

4) Hvilken straff ble Lucia først dømt til?

Lucia fikk først straffen med å brennes.

Det sies i historiene at soldatene ikke fikk rikket Lucia av flekken. Hun var som limt fast til bakken. Soldatene måtte derfor flytte bålet rundt henne. Flammene skadet ikke Lucia og hun overlevde straffen.

5) Forklar hva en relikvie er?

En relikvie er noe veldig spesielt som folk tar vare på fordi det minner dem om en viktig person, ofte fra lenge siden. Det kan være noe en berømt person har rørt ved, brukt eller deler fra kroppen deres etter at de har gått bort, slik som hår eller bein.

6) Fargelegg illustrasjonen på leseteksten.

De 4 skifter i året

Vi har 4 store skiftninger i året. Merkedager markerer fra gammelt av grunnleggende endringer som skjer i naturen.

Det er fire slike skiftninger i året:

Oppgave

Finn datoene når disse dagene er i året

I Norge faller solsnuene og jevndøgnene på følgende datoer:

Vårjevndøgn: Vanligvis den 20. mars, dette markerer dagen når dag og natt er omtrent like lange og betegner starten på våren.

Sommersolverv: Dette er årets lengste dag og forekommer som regel i juni, rundt den 21., og markerer høyden av sommeren.

Høstjevndøgn: Denne dagen, når dag og natt igjen er omtrent like lange og signaliserer begynnelsen av høsten, faller vanligvis mellom 22. og 24. september.

Vintersolverv: Årets korteste dag, som markerer midten av vinteren, inntreffer den 21. eller 22. desember.

Vintersolverv

Svar på spørsmålet til arket om vintersolverv.

I Norge faller solsnuene og jevndøgnene på følgende datoer:

Vårjevndøgn: Vanligvis den 20. mars, dette markerer dagen når dag og natt er omtrent like lange og betegner starten på våren.

Sommersolverv: Dette er årets lengste dag og forekommer som regel i juni, rundt den 21., og markerer høyden av sommeren.

Høstjevndøgn: Denne dagen, når dag og natt igjen er omtrent like lange og signaliserer begynnelsen av høsten, faller vanligvis mellom 22. og 24. september.

Vintersolverv: Årets korteste dag, som markerer midten av vinteren, inntreffer den 21. eller 22. desember.

Luciafeiring i Sverige

Oppgave

Hvor mange år er det mellom 1764 og 1927?

Svaret er 163 år.

Det tok derfor 163 år fra den første nedtegnelsen om Lucia ble gjort til den første offisielle feiringen i Stockholm.

LUCIA DAGEN

Oppgave

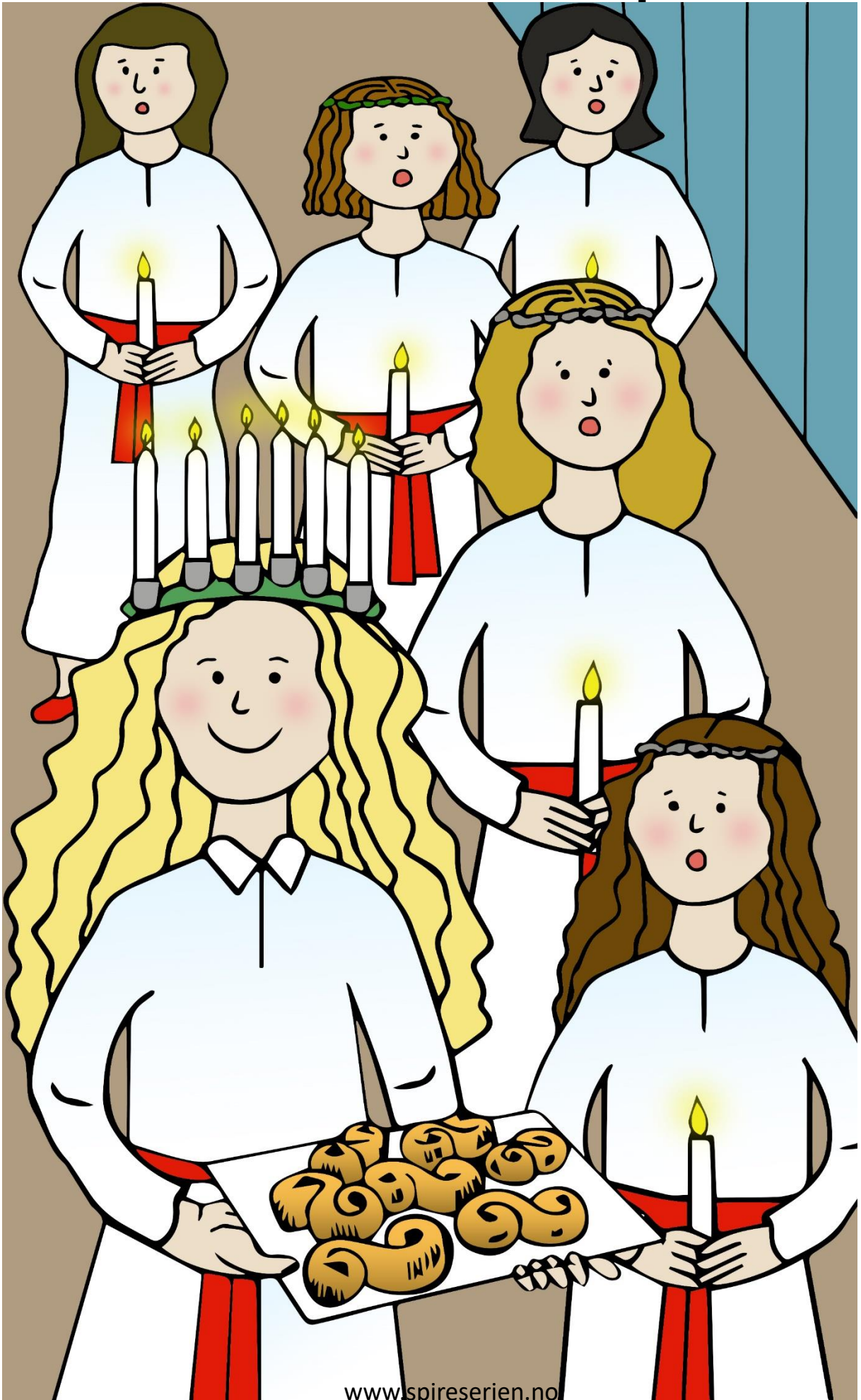
Fra hvilke land kommer Lucia-feiringen ifra?

Dagens Luciafeiring er satt sammen av ulike tradisjoner. Det er vanligst å si at Lucia har sin opprinnelse i Sverige. Men feiringen har også røtter fra Italia hvor Sankta Lucia kommer ifra.

Tradisjonen kan også trekkes mot Tyskland hvor noen forskere mener at Lucia-tradisjonen kan være inspirert av den tyske Christkindchen. Dette er en skikk der ei jente er kledd i hvit kjole med en krone av papir og tente lys på hodet. Hun gikk rundt for å dele ut julegaver til barn, enten alene eller i følge med St. Nikolaus den 24. desember.

Lussekattene er egentlig en tysk tradisjon fra 1600-tallet som har blitt innlemmet i Luciadagen av svenskene.

Fasit- Puslespill



Fasit. Finn ordene som er gjemt i tabellen

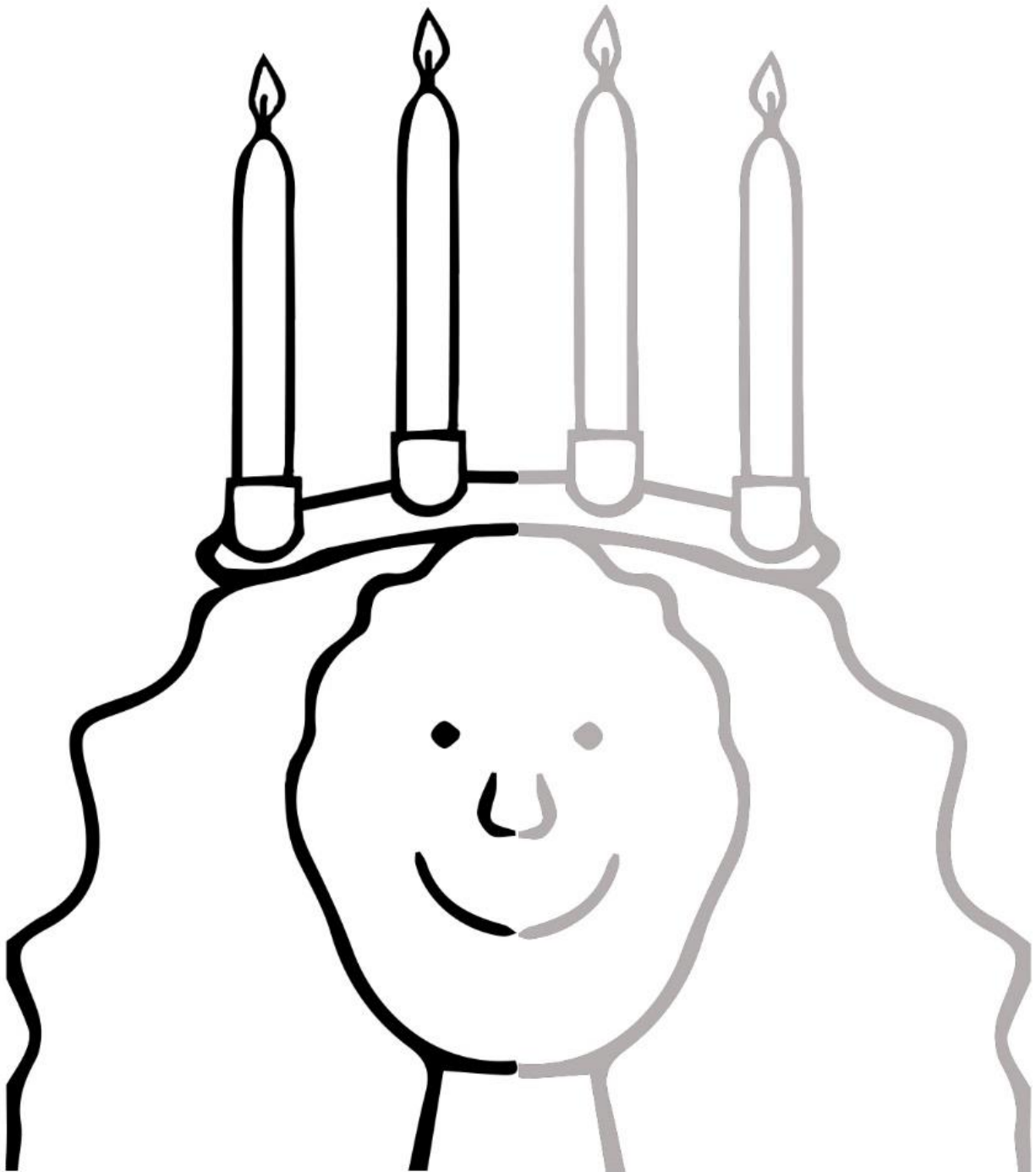
Sett ring rundt ordene du finner. Ordene ligger vannrett, loddrett og på skrå

	T	R	E	T	T	E	N	D	E		
			D					L			
S	T	J	E	R	N	E	G	U	T	T	
A			S					S		O	
F			E			L	Y	S		G	
R			M					E			
A			B					K			
N	R		E			K	R	A	N	S	
	M	Ø	R	K	T			T			
			D					T			
			L	U	C	I	A				

Lucia, lys, desember, mørkt, tog, stjernegutt, lussekatt, safran, krans, trettende, rød

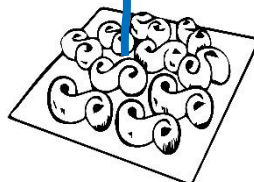
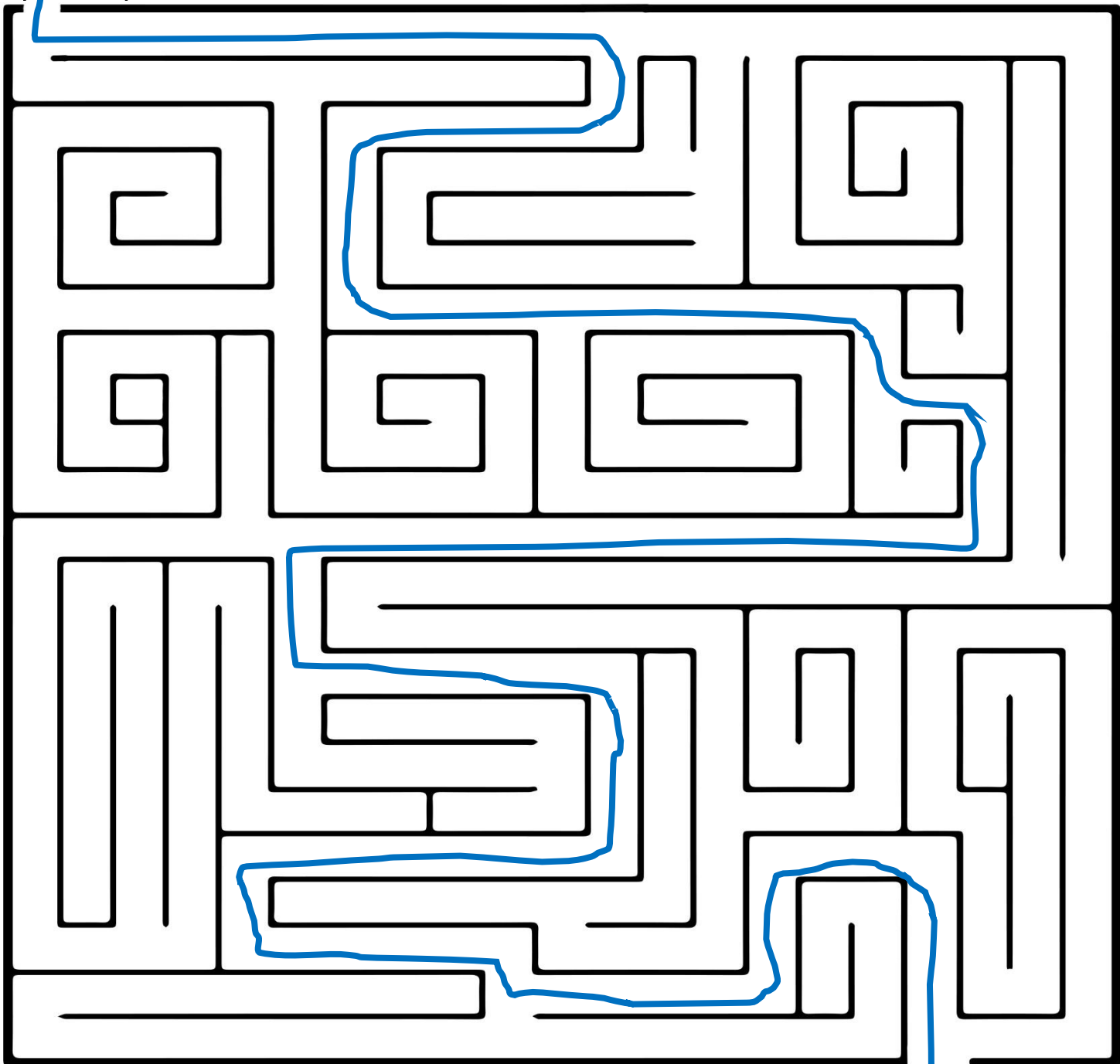
Tegn Lucia ferdig

Bruk rutenettet og lag en speiling av Lucia tegningen.



Hjelp Lucia med å finne veien gjennom labyrinten

Bruk blyant og finn veien mellom Lucia og brettet med lussekatter

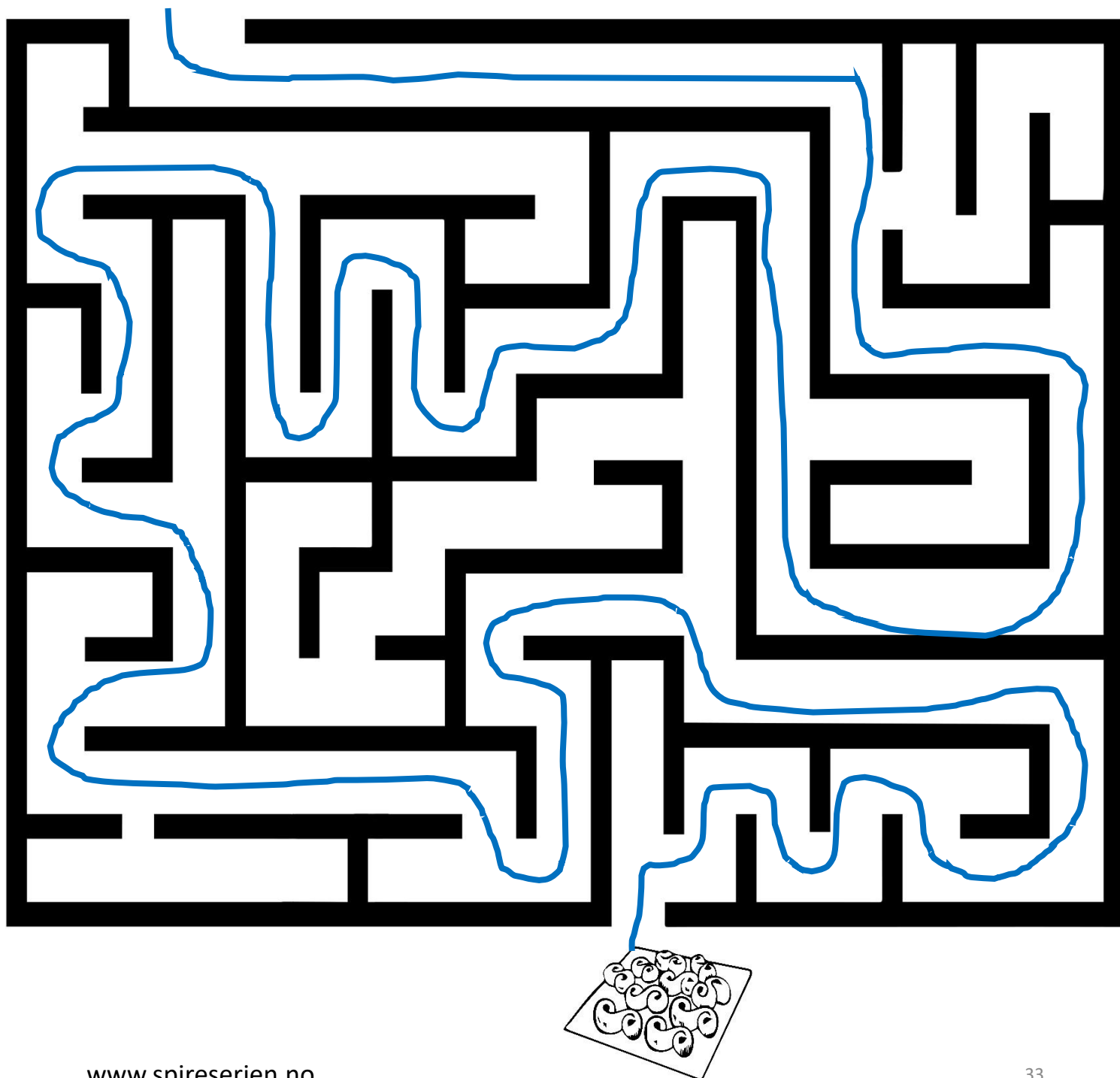


Hjelp Lucia

2

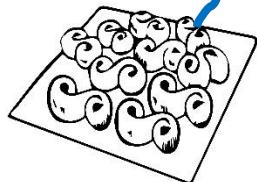
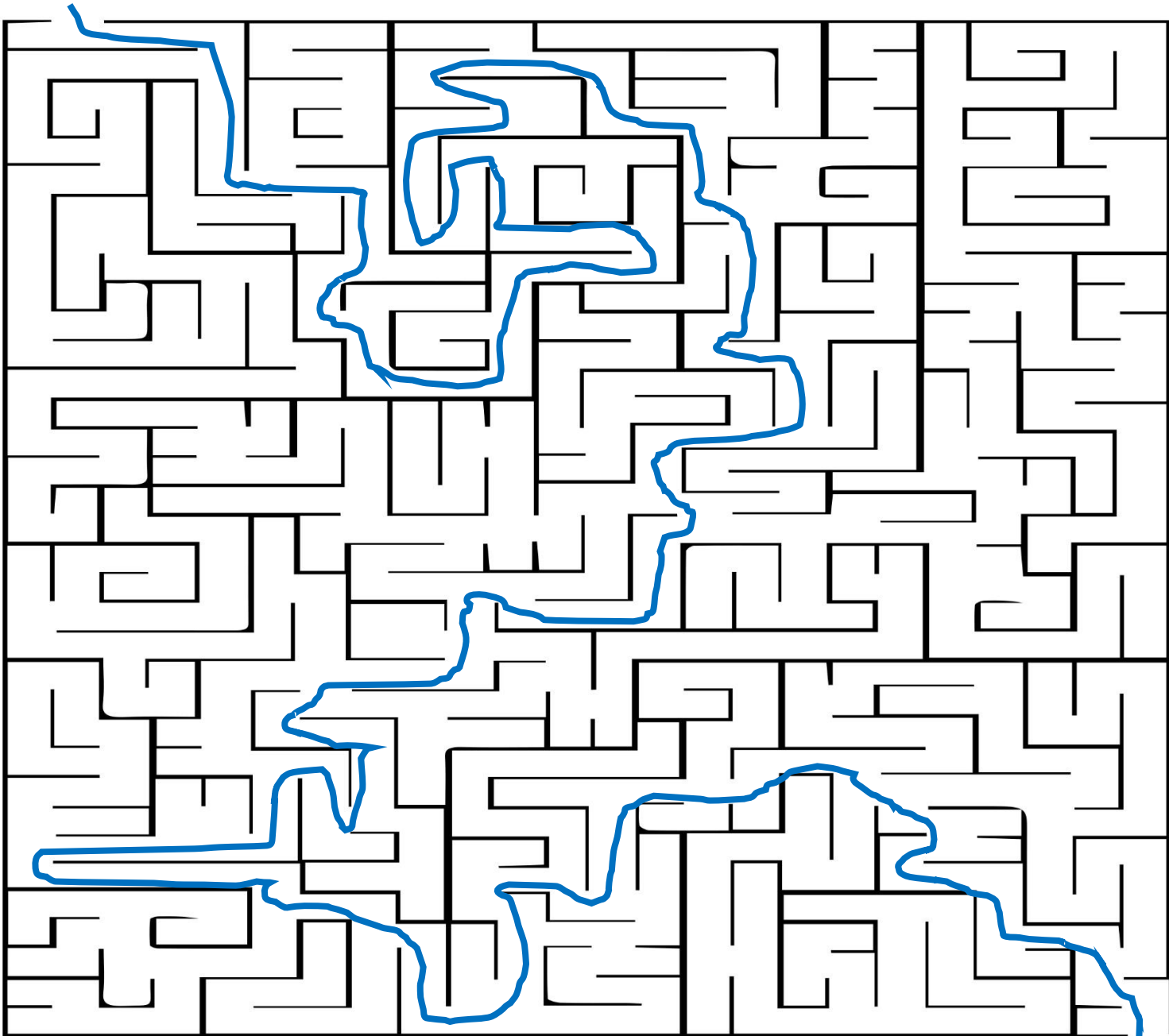


Bruk blyant og tegn veien til lussekattene



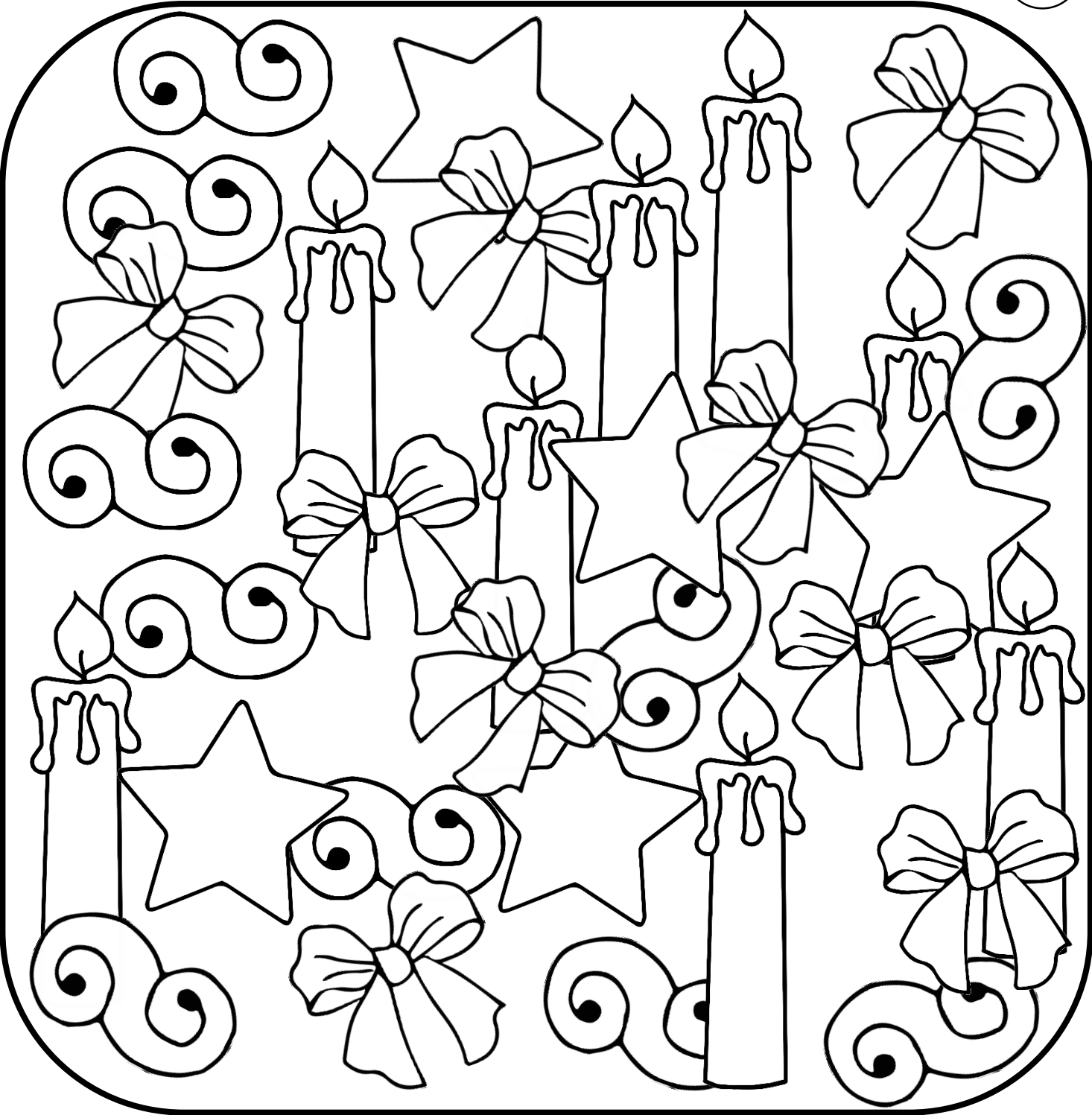
Hjelp Lucia med å finne veien gjennom labyrinten

Bruk blyant og finn veien gjennom labyrinten til brettet med lussekatter.

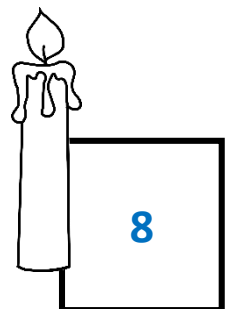
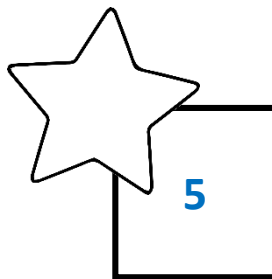
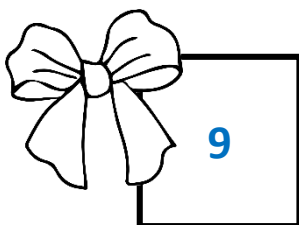
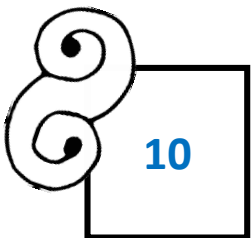


Fasit- Hvor mange av hver?

1



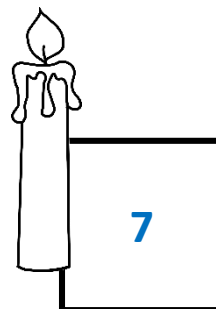
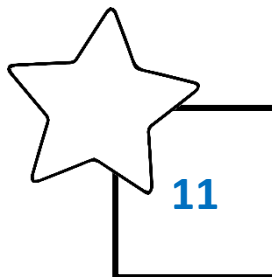
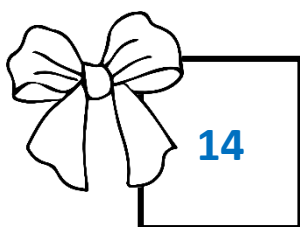
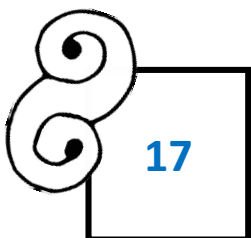
Jeg har funnet



Hvor mange av hver?

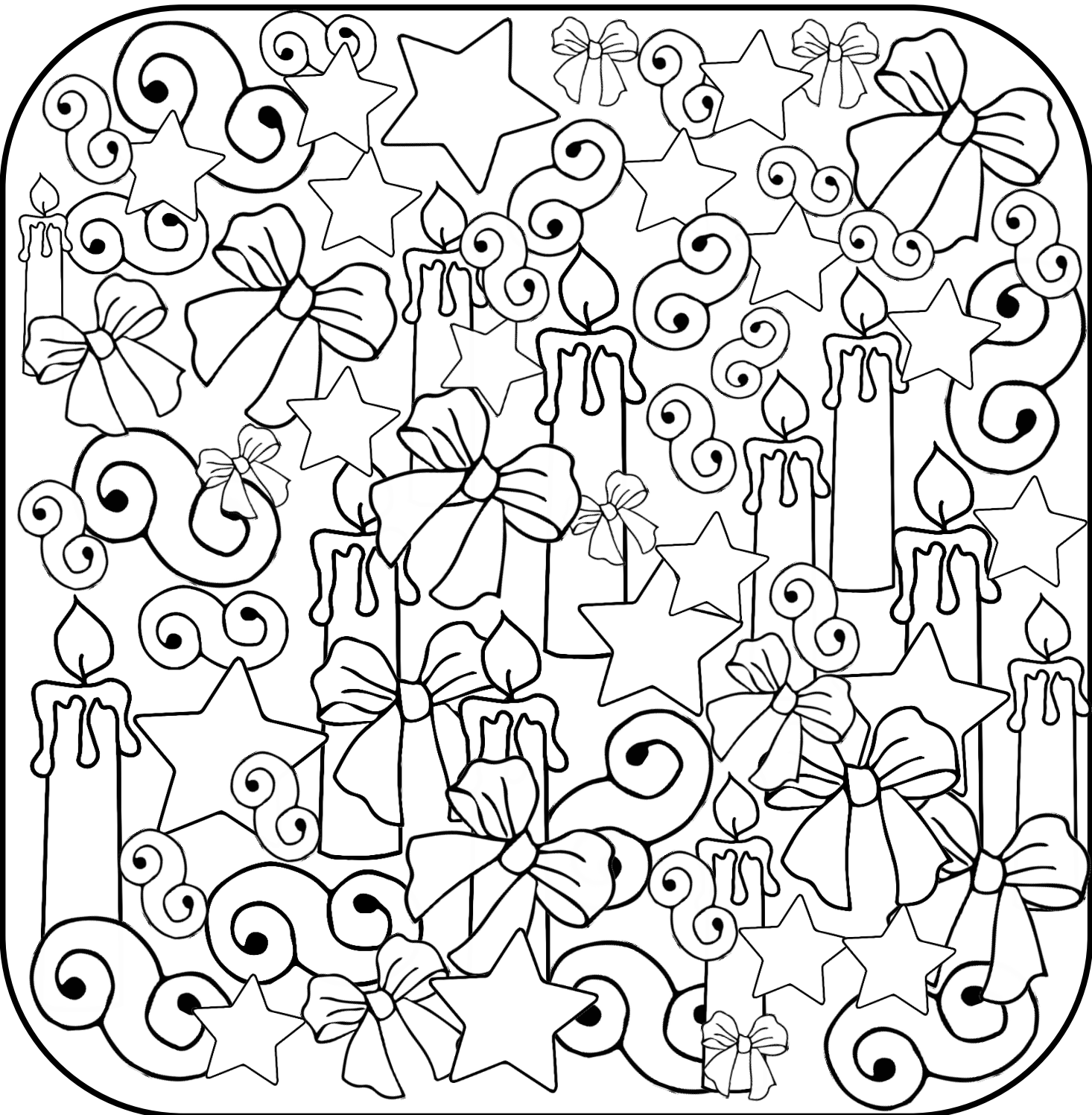


Jeg har funnet

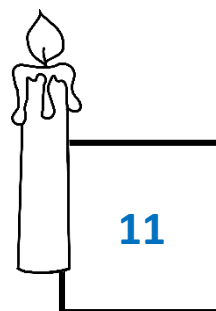
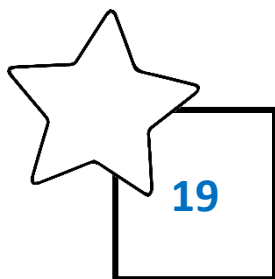
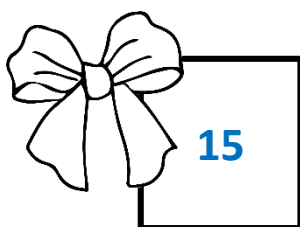
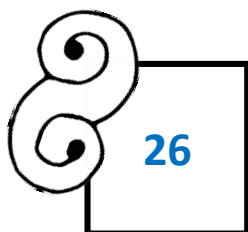


Hvor mange av hver?

3



Jeg har funnet



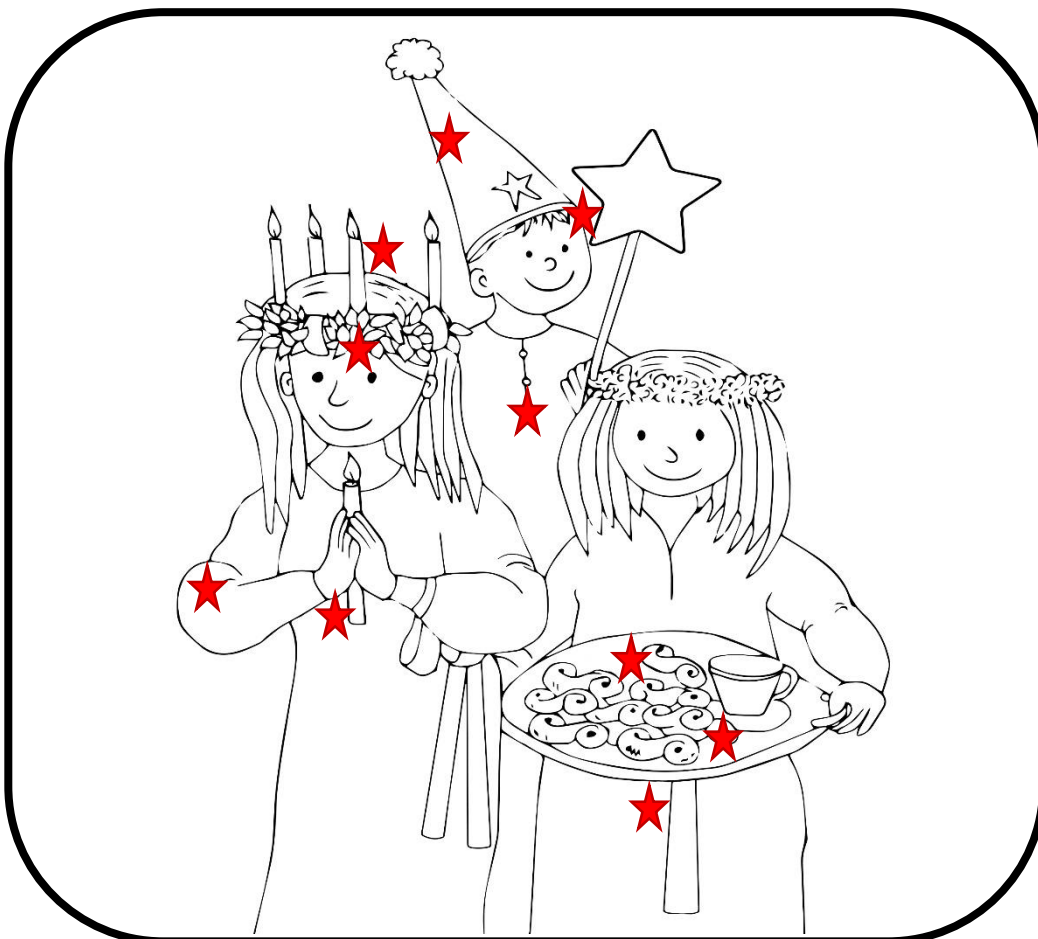
Finn 5 feil

Det er 5 feil på det nederste bilde. Klarer du å finne de alle?



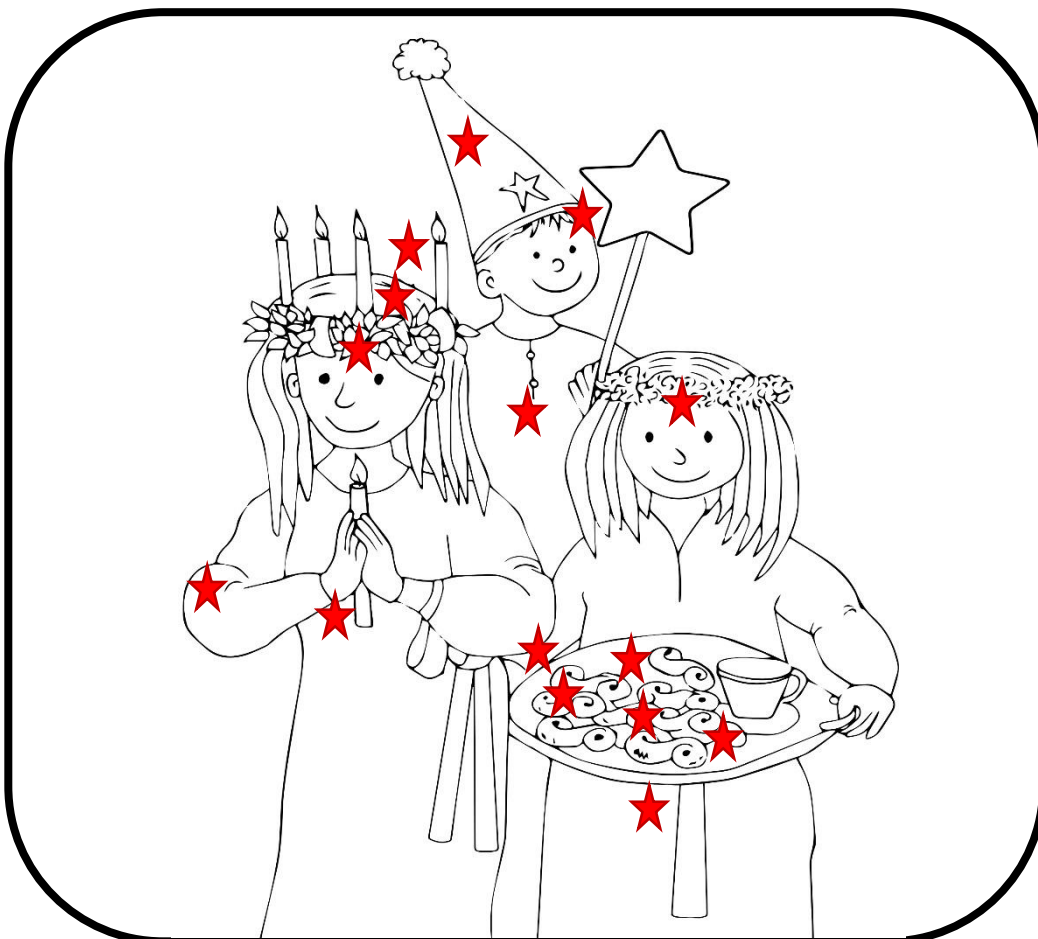
Finn 10 feil

Det er 10 feil på det nederste bilde. Klarer du å finne alle?



Finn 15 feil

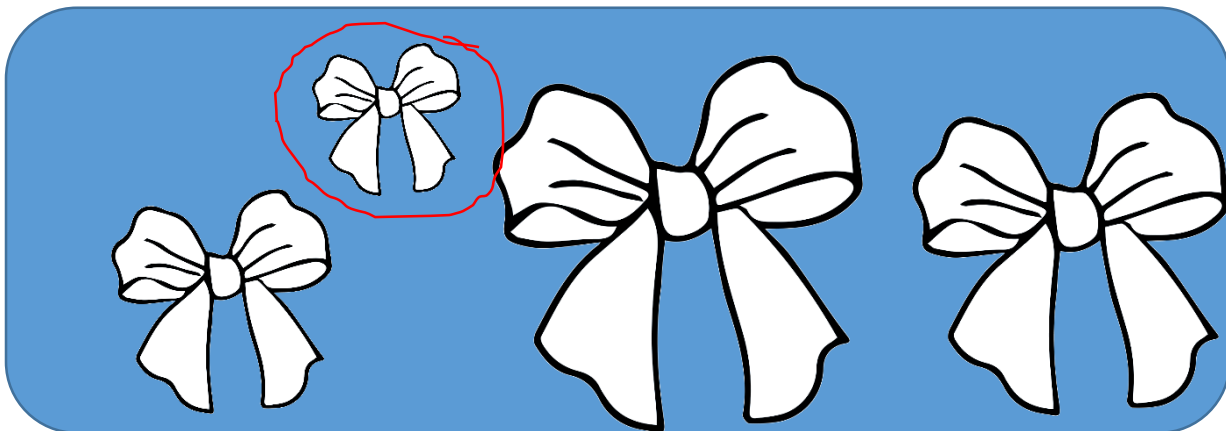
Det er 15 feil på det nederste bilde. Klarer du å finne dem?



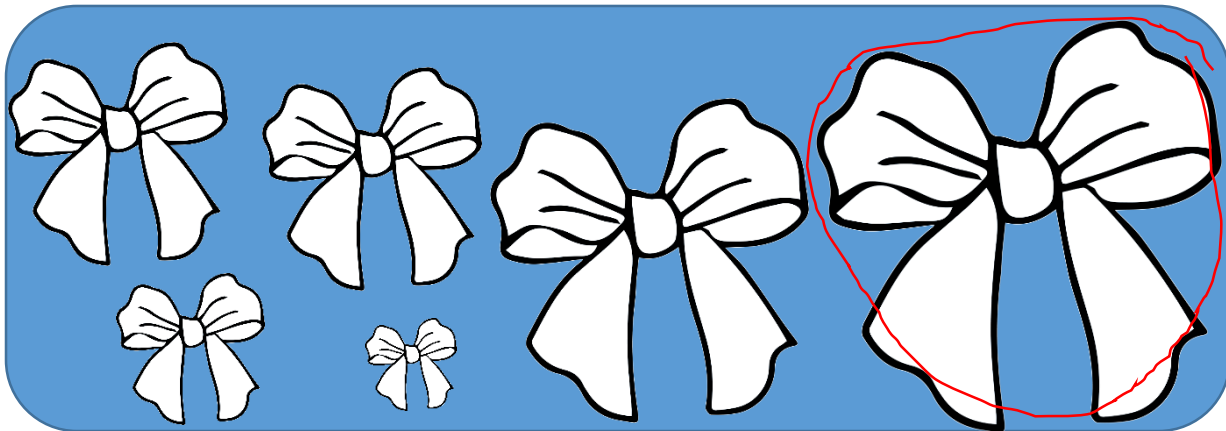
Sett ring rundt....

1

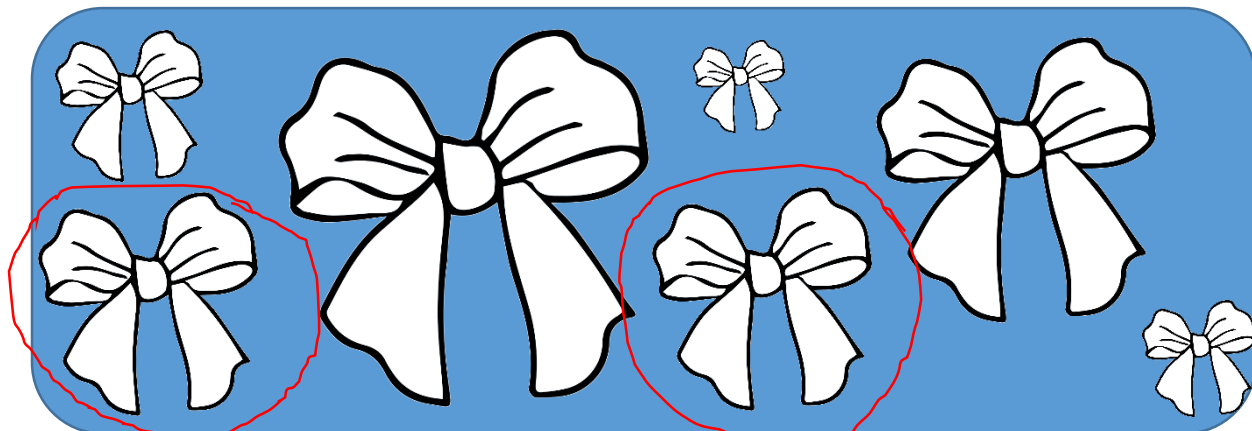
den minste.



den største.



de to som er like store.



den som står til høyre.



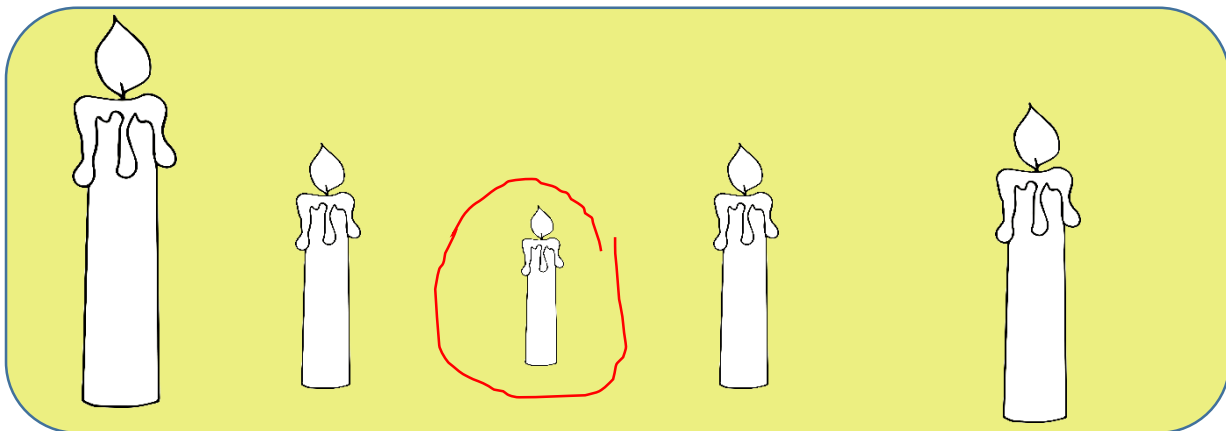
Hvor mange sløyfer er det til sammen på arket?

21

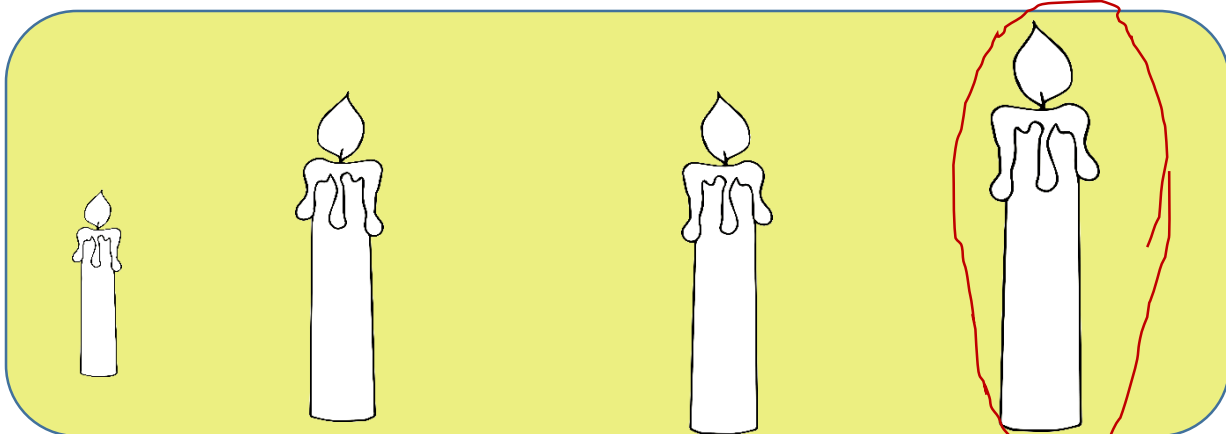
Sett ring rundt...

1

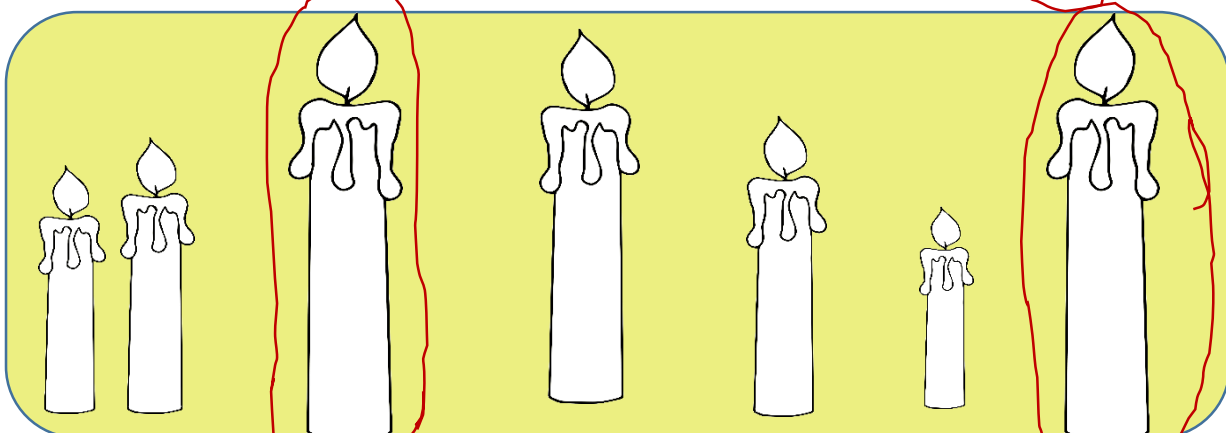
den minste.



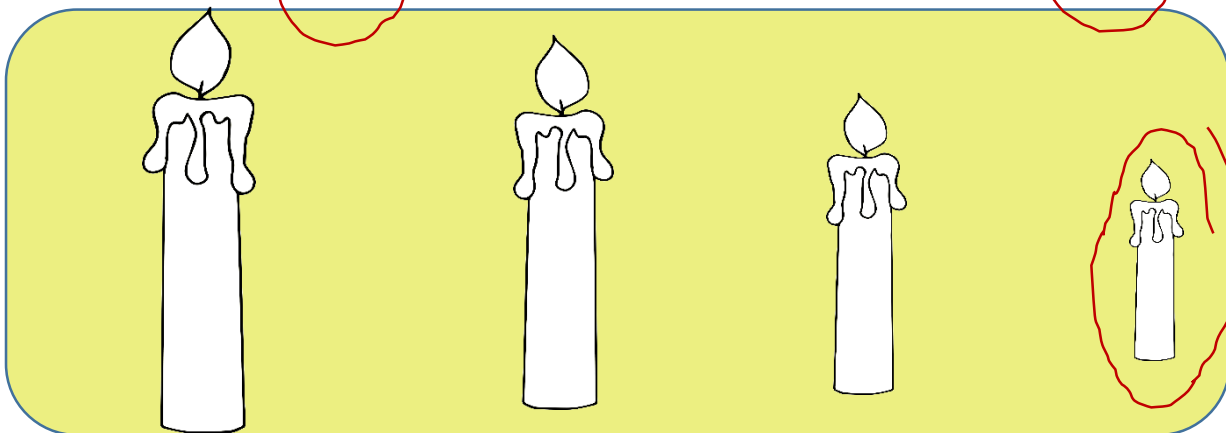
den største.



de to som er like store.



den som står til høyre.

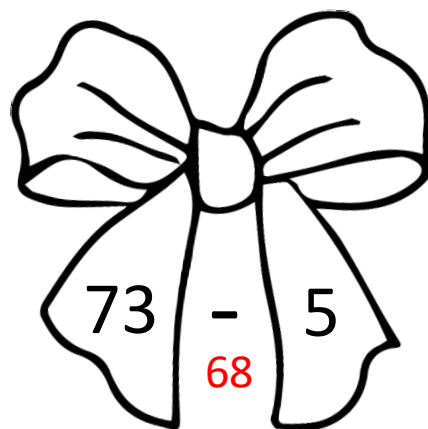


Hvor mange lys er det til sammen på arket?

20

Regn ut stykkene

Skriv oppgavene inn i kladdeboken din og regn ut svarene



www.spireserien.no



Regn ut stykkene

Skriv oppgavene inn i kladdeboken din og regn ut svarene



www.spireserien.no



Nynorsk

Intro om forskaren

Liv Helene Willumsen vart fødd i 1948 i Bø i Vesterålen og er ein anerkjend norsk historikar og litteraturvitar. Ho har hatt ein lysande akademisk karriere og har vore tilknytt Institutt for arkeologi, historie, religionsvitskap og teologi ved Universitetet i Tromsø frå 2009. I 2012 vart ho utnemnd til professor. I 2018 vart ho professor emerita. Ho har òg vore lærar i grunnskulen.



Hennar arbeid

Willumsens akademiske prestasjonar er imponerande. Ho har teke to doktorgradar; ein Ph.D. i historie og ein Dr.philos. i litteraturvitskap.

Hennar ekspertise er om trolldomsprosessane i Finnmark og Skottland, med eit særleg fokus på kvinnehistorie. I tillegg har ho utført omfattande forskning på Regine Normann sitt liv og forfattarskap. Til anerkjenning av hennar fantastiske arbeid, vart ho i 2019 tildelt Kongens fortенestmedalje. Medaljen vert gjeven som anerkjenning for betydeleg bidrag til samfunnet innan felt som kunst, kultur, vitskap, næringsliv og humanitært arbeid.

Willumsen har bidratt enormt til offentleg forståing av trolldomsprosessane. Ho har skriva individuelle minnetekster for dei 91 personane som vart dømde for trolldom i Finnmark. Dei er no heidra på heksemonumentet Steilneset minnestad i Vardø. Hennar forskning på dei originale rettsreferata frå trolldomsprosessane i Finnmark danna grunnlaget for dei personlege tavlene på dette minnestaden. Vidare har ho publisert fleire verk om sine funn.

Willumsens forskning understrekar kor viktig desse historiske hendingane er i høve til dagens samfunn. Dei haldningane som var aktive under trolldomsprosessane kan framleis observerast i dag, der menneske (ofte kvinner) framleis blir anklaga for trolldom.

Proessen med å dømme nokon for trolldom

I dei gamle rettsprotokollane, som er bevarte den dag i dag, finn vi detaljerte skildringar av korleis dømde personar vart anklaga for trolldom, ofte omtala som "trollkvinner og menn". Desse skildringane tek oss med frå det augneblinken den anklaga vart ført inn i rettsalen, til dommen vart avsagd. Dei fleste sakene enda med ein skjebnesvanger dom: "Til eld og bål", noko som innebar at den anklaga skulle brennast levande.



Kven vart skulda for å drive med trolldom?

På 1600-talet var både vanlege folk og dei lærde overtydde om at trolldom var mogleg, og at somme hadde evna til å utøve slike mørke kunster. Dette var nye, lærde idear med opphav i Sveits som spreidde seg over heile Europa i perioden 1450-1750. Dette var heile perioden trolldomsprosessane fann stad.

Trolldomssaker var unike fordi det ikkje fanst fysiske prov som ved mord, der ein hadde eit lik, eller ved tjuveri, der ein hadde tjuvegods. I trolldomssaker var det einaste "provet" ei tilståing frå den ankлага sjølv. Desse tilståingane, ofte avsagde under tortur eller anna press, var fylte med urealistiske påstandar: Den ankлага innrømde å ha inngått ein pakt med djevelen, å ha fått overnaturlige krefter, å ha delteke på møte med andre trollfolk, og å ha utført skadelege handlingar mot menneske, dyr og lokalsamfunn.

Det spørsmålet Liv Helene Willumsen stilte seg sjølv då ho las desse tilståingane var «Korleis kunne ei ankлага kvinne avleggje ei slik tilståing når ho visste at dette ville føre henne rett på bålet?» Dette spørsmålet er vanskeleg, og det har vore Willumsens leietråd i den forskinga ho har utført i meir enn 40 år.



Når det gjeld dei resultata ho har kome fram til, er det overraskande at trolldomssakene i Finnmark, langt nord i Europa, er så sterkt påverka av nye, lærde idear om trolldom, der djevelen er midtpunktet frå Europa. Vi ser det same innhaldet i tilståingar i trolldomssaker i Finnmark som ein ser i andre europeiske land i heile mellomperioden, 1620-1663.

Men i tillegg ser vi dei gamle, tradisjonelle ideane om trolldom i rettsprotokollane frå Finnmark i dei to første tiåra av 1600-talet og på slutten av 1600-talet. Denne forståinga av trolldom gjekk ut på at enkeltpersonar hadde makt til å utøve trolldom frå byrjinga av sitt liv, at dei kunne kaste trolldom over menneske og dyr med sjukdom og død som resultat. Ofte vart denne typen trolldomsutøving kopla til den samiske befolkninga. Dette tyder på at under trolldomsprosessane i Finnmark, var tilståingane i trolldomssaker tidleg og seint i hundreåret prega av ein gammal, tradisjonell forståing av trolldom, medan mellomperioden var prega av europeisk tankegods.

Det som ikkje var overraskande, var at kvinner var i absolutt fleirtal både blant dei ankla og dei avretta, akkurat som i resten av Europa.

Liv Helene Willumsens forsking på trolldomsprosessar har bidrege til å lyfte inn i det offentlege rom ein del av historia som er vond og vanskeleg, men som ikkje skal skjulast. Det er viktig at historiske hendingar som ikkje har sigrarar, berre offer, òg blir synlege i samfunnet og innlemma som ein del av historia som vi er ein del av. Saman med andre aktørar har Liv Helene Willumsen fått laga Steilneset minnestad, i Vardø i Finnmark, for desse offera. Gjennom å skrive tekstar til minnetavler for kvar einaste som mista livet under trolldomsprosessane, har Willumsen bidratt til å gje oppreising til uskuldelege menneske som vart ankla for trolldom.

Liv Helene har vist at dei som vart henretta under trolldomsprosessane, var vanlege menneske som levde i Finnmark og som gjekk rundt på vegane der, menneske som hadde si daglege gerning i dei små fiskeværa. Dei var kvinner og menn med namn, ikkje eit nummer i ein rekkje.

Men Willumsens viktigaste mål med sin forskning har vore å vise at dei mekanismane vi såg under trolldomsprosessane i Finnmark, også er til stades i vår verden i dag. Kvinner blir framleis skulda for trolldom i Afrika og i India. Tortur blir framleis brukt i mange delar av verda for å presse fram tilståingar frå mistenkte personar. Av og til har personar med mykje makt sterke idear som kan føre til at dei gjer urett mot andre, og av og til kan det til og med ende med at uskulde menneske blir skada, særleg kvinner.

Det som skjedde med kvinner skulda for trolldom på 1600-talet, der dei kunne bli dømde til døden, liknar på urett som framleis skjer i delar av verda i dag. Dette viser oss at Steilneset minnested er meir enn ein stad som minner oss om det som skjedde for 400 år sidan – det minner oss òg på å kjempe mot urett og vald i vår eigen tid. Minnestaden er eit varsku om kva vi ikkje skal godta. Det er eit symbol på kva som ikkje skal tolerast. Ei forbindelse blir knytt mellom Steilneset minnested og ein omfattande global problematikk: Overgrep mot kvinner og vald mot kvinner. Derfor er Steilneset minnested eit aktuelt og meningsfullt stad i dagens verda.

[Steilneset minnested](#)

I samband med dette minnestaden over dei som mista livet under trolldomsprosessane på 1600-talet, har Liv Helene Willumsen vore med på å lage eit undervisningsopplegg til elevar som kjem på besøk.

Klassar kjem til Vardø saman med sin lærar og er med på fleire aktivitetar. Mellom anna går kvar elev åleine gjennom minnestadens to bygningar: Først går eleven gjennom ein lang korridor med 91 minnetavler. Willumsen har skriva ein personleg minnetavle for kvar person som mista livet i trolldomsjakta. Så går eleven gjennom ein glaspaviljong. Her finst det ein stol med ein flamme i sentrum av setet. Dette skal minne om korleis dei dømde vart dømde til døden på eit bål. I taket er det montert sju store runde speglar. Flammen blir reflektert i speglane og gir ein dramatisk effekt.

Turen gjennom desse romma gir kvar enkelt elev ein moglegheit til å reflektere over desse grufulle rettssakene i eldre tider og trekkje parallellar til dagens situasjon for mange menneske som blir skulda for handlingar utan lov og rett.



Post 1



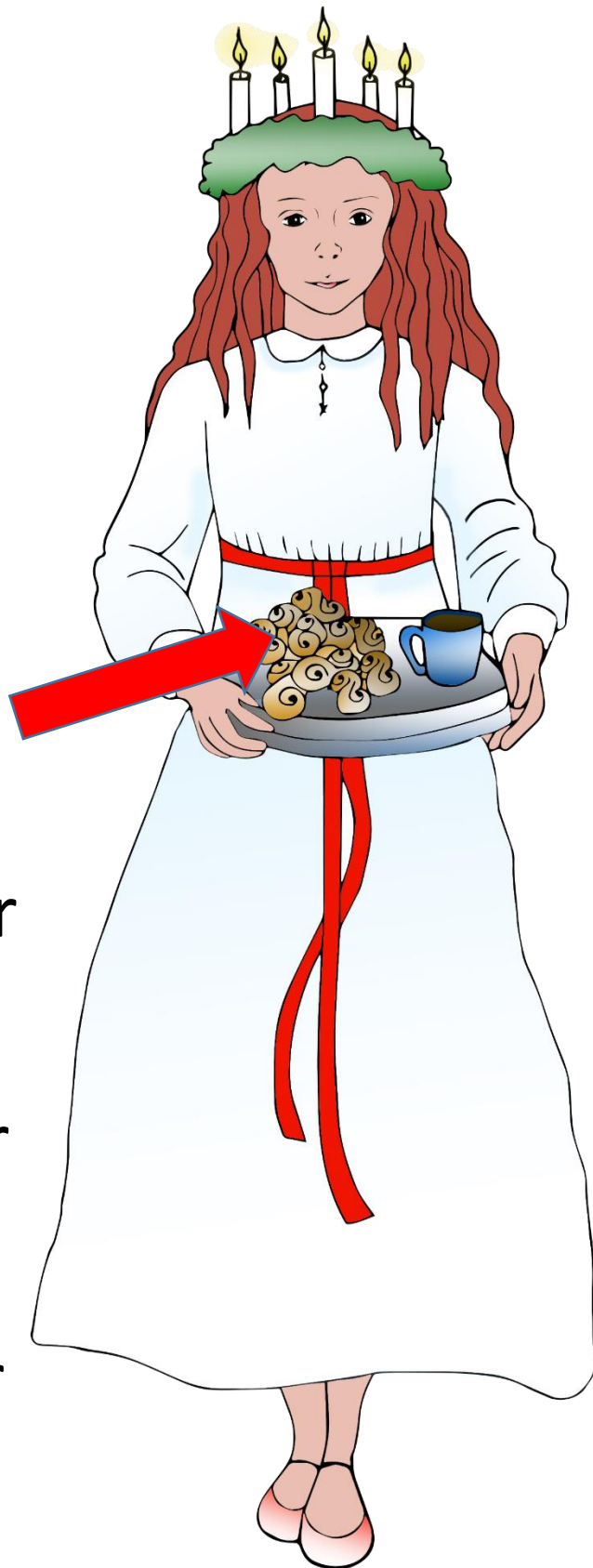
Kva er dette?

R kanelbollar

L lussekattar

S rosinbollar

Post 1



Kva er dette?

R kanelbollar

L lussekattar

S rosinbollar

Post 1



Kva er dette?

R kanelbollar

L lussekattar

S rosinbollar

Post 2



Av Claudia Gründer – Claudia Gründer, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3221537>

Kva dato er dette biletet teke?

U 13. desember

R 14. desember

O 16. desember

Post 3

a

i

L

c

u

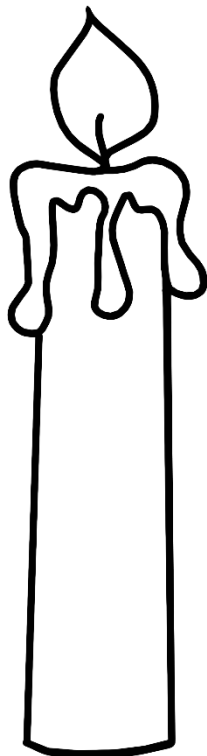
Kor mange vokalar er det her ?

S 2 stykk

C 3 stykk

T 4 stykk

Post 4



Kva heiter dette på engelsk?

I candle

D dandle

O handle

Post 5

$$4 + 5 + 4 = ?$$

Kva blir dette?

Y 11

R 12

A 13

Post 6



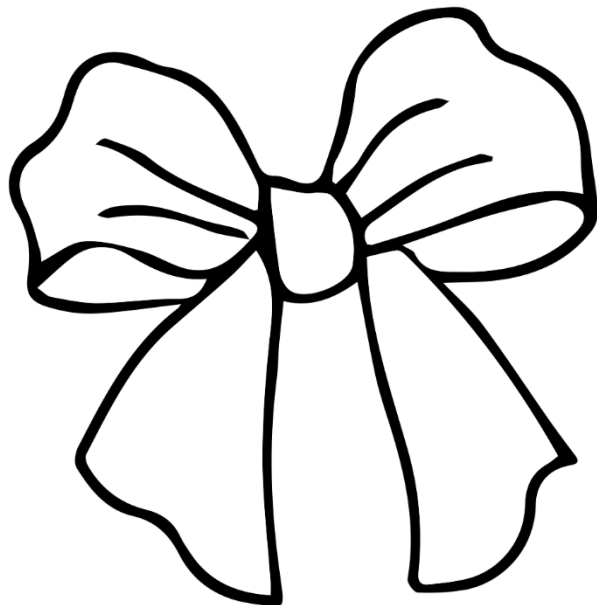
Kva heiter skikkelsen?

E heks

T Lussi

S Lucia

Post 7



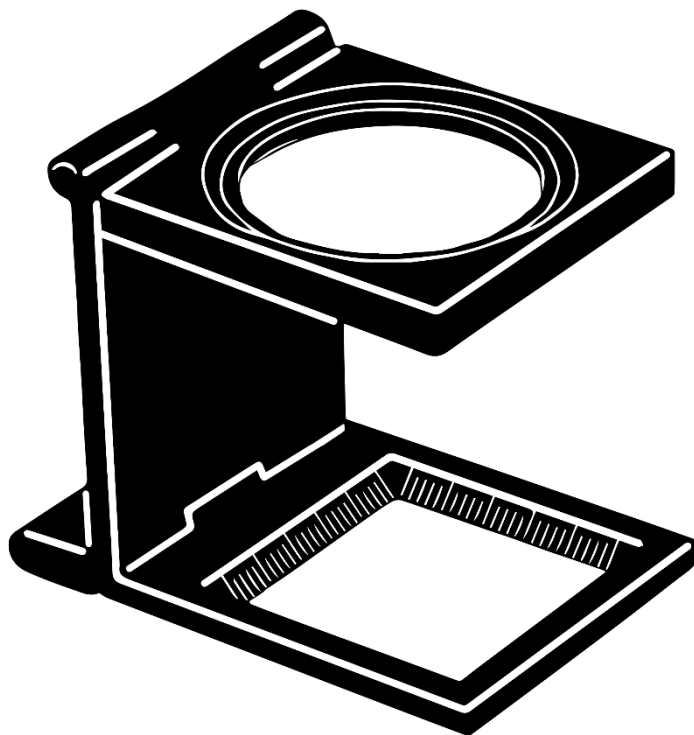
Kva farge har Lucia på beltet sitt?

T gul

B blå

O raud

Post 8



Kva heiter dette?

G lupe

R forstørrelsesglas

M kikkert

Fasit

Post 1- L

Post 2- U

Post 3- C

Post 4- I

Post 5- A

Post 6- T

Post 7- O

Post 8- G